

– підготовку, введення і коригування правових і господарських норм;

– участь у міжнародній співпраці і розподілі праці в сфері інформатизації.

Інформатизація відноситься до таких процесів, які не можуть успішно розвиватися без широкої міжнародної кооперації, тобто є процесом глобальним. А глобальною метою інформатизації є забезпечення необхідного рівня інформованості населення, обумовленого цілями соціально-економічного розвитку. Завдання інформатизації будуть виконані і витрати на її проведення виправдаються лише в тому випадку, коли вона буде проводитися з єдиних позицій, базуватися на єдиних принципах.

Аналіз розгортання світового процесу інформатизації дозволяє за ступенем досягнення кінцевої і проміжної мети виділити в розвитку інформатизації суспільства три етапи:

– створення соціальних, економічних і технічних умов формування і початкового задоволення інформаційних потреб населення;

– розвиток інформаційної інфраструктури і забезпечення умов для включення її у світову;

– розвиток і задоволення основних інформаційних потреб населення країни.

Отже, інформатизація суспільства характеризується як процес, що складається із соціальних, технічних, економічних, культурних, комунікаційних та інших механізмів, які перетинаються і поєднуються в єдине ціле, створюючи нові інформаційні технології для виробництва, переробки, збереження, поширення інформації [5].

Список використаних джерел

1. Джингардзе Н. Информационная культура / Н. Джингардзе. – К. : Українські пропілеї, 1999. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eidos.ru>.

2. Закон України "Про Національну програму інформатизації" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon4.rada.gov.ua>.

3. Закон України "Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки" від 9 січня 2007 р. за № 537-в // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – 102 с.

4. Еляков А. Д. Информационное бытие современного человека / А. Д. Еляков // Социально-гуманитарные знания. – 2008. – № 3. – С. 245–258.

5. Кивлюк О. П. Информационная педагогика: философия, теория, практика / О. П. Кивлюк. – К. : Видавництво УАН ВІР, 2011. – 336 с.

6. Про комп'ютеризацію і її соціокультурні наслідки // Социология культуры. – 4-е изд. / Л. И. Михайлова. – М. : ФАИР-ПРЕСС, 2008. – 327 с.

Кивлюк О. П., доктор философских наук, профессор кафедры методологии науки и международного образования, Национальный педагогический университет им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), panyolga@ukr.net

Моделирование информационных процессов в контексте информатизации общества

Анализируются информационные процессы как основные составляющие механизма формирования и функционирования информационного общества. Сущность информатизации в условиях глобализации рассматривается, как необратимый процесс, который предопределяет создание широких возможностей в обеспечении социальных, экономических, правовых, культурных и технологических условий хранения, генерирования и активизации новых идей так и негативных последствий.

Ключевые слова: информация, информатизация, информационно-коммуникационные технологии, информатизация общества.

Kyvluk O. P., doctor of philosophical sciences, professor of department of methodology of science and international education, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kiev), panyolga@ukr.net

Modeling of informational processes in the context of informatization of the society

Informational processes are analyzed as main components of the mechanism of formation and functioning of informational society. The essence of information in the context of globalization is seen as an irreversible process that leads to the creation of great opportunities to provide social, economic, legal, cultural, and technological conditions for maintenance, revitalization and generation of new ideas and negative consequences as well.

Keywords: information, informatization, information and communication technologies, informatization of society.

* * *

УДК 130.2(045)

Клешня Г. М.
аспірантка кафедри філософії, Гуманітарний інститут
Національного авіаційного університету
(Україна, Київ), svanna@ukr.net

СПІВВІДНОШЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПРОЕКТУ ТА СОЦІАЛЬНОГО ПРОГНОЗУ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Здійснюється культурно-філософський аналіз проектування і прогнозування майбутнього в культурно-історичному контексті, а також зіставляються особливості соціального прогнозу та соціального проекту.

Ключові слова: культура, соціальний проект, соціальний прогноз, ідеал, утопія, майбутнє.

Тема прогнозу, прогностичних здібностей людини є фундаментальною для розуміння феномену людського буття. Здатність тих чи інших форм передбачення майбутнього становить одну з унікальних здібностей людини. З цієї точки зору, тема прогностичного початку в сукупній структурі людської діяльності є актуальною в осягненні феномену людини та її стосунків зі світом в рамках цілісного соціокультурного досвіду.

Як свідчить аналіз наукових робіт у галузі філософії, соціології, педагогіки, культури, політології, важко визначити сферу діяльності людини, у якій би не застосовувалися певні правила творення майбутнього. Ті творчі та конструктивні засади, що традиційно були притаманні технічній і інженерній галузі протягом останнього століття, набули нового застосування і нового статусу. Осягнене розумом втілення прогнозованих образів соціальної реальності – соціальне прогнозування та проектування, – з ХХ ст. є феноменом культури Західної цивілізації. Проте, поза увагою дослідників поки що залишаються зіставлення соціального прогнозу і соціального проекту для виявлення відмінностей між ними. Це і визначило мету даної статті.

Історико-філософські аспекти розвитку уявлень про майбутнє, генезис прогностичних здібностей людства, передумови виникнення прогнозування піднімалися у працях І. Бестужева-Лади, А. Гуревича, М. Бахтіна, Ж. Ле Гоффа, Л. Гумільова, К. Поппера, П. Сорокіна, О. Шпенглера, М. Еліаде, К. Ясперса та ін. Загальними питаннями футурологічного мислення, методологією передбачення, вивченням ролі передбачення у розвитку суспільства займаються такі автори, як І. Бестужев-Лада, Ф. Полак, П. Рікер, А. Турен та ін. Дослідження методології прогнозування представлено в працях Е. Араб-Огли, А. Бауера, І. Бестужева-Лади, П. Капіци, С. Курдюмова. Концепції майбутнього суспільного устрою наведено в роботах Д. Белла, Е. Гідденса, Р. Дарендорфа, П. Дракера, Б. Де Жувенель,

О. Тоффлера, М. Маклюена, Л. Мемфорда, Й. Масуда, Ч. Рейча, А. Етциони, М. Янга та багатьох інших зарубіжних авторів. Аналіз і класифікація західних футурологічних теорій найбільш повно подаються в роботах Е. Боулдинга, Л. Вдовиченко, В. Іноземцева. Запитання кореляції футурології з утопією, ідеологією, релігією висвітлюються в роботах таких дослідників, як А. Печчеї, Ф. Полак, П. Гуревич та ін. Але аналіз зазначених праць показав відсутність розробки даної проблеми з позицій філософії культури.

Однією з основоположних характеристик “людини культурної” є її здатність до проєктивної діяльності, тобто творчого та вільного перетворення реальності на основі “моделі потрібного майбутнього”. Як справедливо зазначав М. Каган [1, с. 62], ця здатність задається самою сутністю культури, яка є перш за все сукупністю “проєктних” (тобто ідеальних, духовних) способів і результатів освоєння і перетворення світу – природи, суспільства, самої людини. Сенс культурної діяльності полягає в її вдосконалюючому характері, в “культивуванні” всіх складових людського буття, в здатності виводити людину за власні межі у формі цілепокладання, конструювання ідеального образу людини і світу.

У процесі виробництва (і освоєння, споживання) “предмета культури” людина рефлектує щодо його досконалих, ідеальних форм – ідеальної структури художнього продукту, ідеальних форм соціального устрою, ідеальних стосунків між людьми і т.д. Проєктна діяльність відноситься до розряду інноваційної, творчої діяльності, бо вона передбачає перетворення реальності, будується на базі відповідної технології, яку можна уніфікувати, освоїти і вдосконалити. В дослідженнях, присвячених соціокультурному проєктуванню [2, с. 6], здійснена досить вдала, на наш погляд, класифікація проєктної діяльності. Так О. Марков та Г. Бирженюк пропонують за способом (методом) проєктування виділяти: філософсько-теоретичне проєктування – конструювання моделей світу і людини на основі раціонального мислення; духовно-ціннісне проєктування – створення в рамках релігійно-етичних систем ідеалу, який втілює уявлення конкретної культури про досконали людину; художнє проєктування “другої реальності” за допомогою образу, знаку, символу ін. За об’єктом проєктування вони виділяють: соціальне (створення моделей суспільних явищ, соціальних інститутів, нових форм соціального устрою і суспільного життя, розробка систем управління, законів і т.д.); педагогічне (створення моделей і образів ідеальної людини в рамках етичних і педагогічних систем, самопроєктування особистістю свого розвитку); інженерне (проєктування “другої природи” з матеріалу “першої”) та ін. Зазначена класифікація допомагає осмислити співвідношення проєкційної та проєктної діяльності, що історично склалися в процесі творення культури Західної цивілізації.

Розглядаючи соціальне прогнозування, ми будемо виходити з того, що воно є ціннісно-орієнтованим явищем культури, багато в чому пов’язаним із прогресизмом і технологізмом західної цивілізації. У “Новій філософській енциклопедії” прогноз розуміють як імовірнісне судження про майбутні стани якогось процесу чи явища [3, с. 358]. У довідковій літературі нами не виявлено чіткого визначення соціального прогнозу, однак можемо відмітити, що це є творча діяльність, зорієнто-

вана на виявлення та осмислення перспектив розвитку конкретних соціальних процесів, пов’язаних із життєдіяльністю суспільства. Крім проєкту в історії розвитку філософської думки йшлося також про соціальний прогноз. Тому співвідносними можна вважати поняття утопії, ідеалу, прогнозу та проєкту.

У різні культурно-історичні епохи мислителі по-різному розуміли ідеали до яких прагне людство. На спосіб репрезентації об’єкта проєктування суттєво впливають світоглядні настанови, розуміння історичного часу, цінностей тощо конкретної історичної епохи. Ідеали Античності знаходимо у творах Платона, Аристотеля та інших. В європейській філософській думці Платон започаткував певну традицію, в якій розглядався ідеальний державний устрій як елемент суспільного ідеалу. Варто зауважити, що Платон не шукає щастя для людей, а, насамперед, – істину, що осмислена як мета. Свій проєкт ідеального суспільства він розробляє на основі співвіднесення поняття про державу з її ідеєю. Лише пізнавши ідею держави, вважає він, ми отримаємо її досконалий образ, з яким можна приступити до його влаштування, бо “недосконале не може служити мірою будь-чого” [4, с. 258]. За Платоном, це знання повинно служити утвердженню й обґрунтуванню ідеалу як зразка для наслідування. Якщо ж керуватися випадковими думками про те, що таке держава, то отримаємо таку державу, яку маємо, бо “ніколи, ні в якому випадку не процвітає держава, якщо її не опишуть художники за божественним зразком” [4, с. 254].

На відміну від Платона, Аристотель вибудовував свою концепцію суспільного ідеалу, виходячи з наявних форм державної організації. Для нього метою існування держави є моральні ідеали – верховна влада закону, свобода й рівність громадян, конституційний уряд, вишуканість людини в цивілізованому житті: “...вище благо є переважною метою найголовнішої з усіх наук і мистецтв – політики. Державним благом є справедливість, тобто те, що служить загальній користі” [5, с. 467]. Ідеалом державного устрою є конституційне правління, тому із самого початку Аристотель дотримувався думки, що над усім повинен стояти закон: “правильне законодавство має бути верховною владою...” [там само]. Філософи Античності, які так чи інакше висловлювалися щодо соціально-культурних змін вважали, що історія є циклічною, а не лінійною, та при цьому унікальною і неповторною у кожній своїй точці, у такий спосіб рефлектуючи циклічність плинності часу, що притаманна культурі Стародавньої Греції.

Наші розвідки щодо дослідження творення майбутнього у філософській думці Античності будуть не повними без дослідження філософського доробку Давньоримської культури, яка доповнила давньогрецьку культуру з її прагненням до пізнання світу, розвиненими уявленнями про доцільність речей і вчинків, про борг людини перед собою та державою, про значення закону й справедливості у житті суспільства. Низка дослідників (А. Кірхенгейм, Г. Адлер, К. Форлендер) відмічають відсутність утопічних ідей у латинській літературі, а Ф. Полак робить висновок, що “тверезий і практичний Рим не мав ні релігійних, ні світських ідеалістичних видів на майбутнє” [5, с. 85]. Однак ми не можемо повною мірою погодитись із цією думкою, оскільки активні пошуки форм ідеального державного устрою в Римі

починаються саме тоді, коли виникають симптоми занепаду римської культури. Цей етап супроводжувався, на наш погляд, не менш активним пошуком соціальних ідеалів, ніж у відповідний період “кризи полісів” у Греції IV ст. до н.е. Римський мислитель Ціцерон, багато запозичує з “Держави” Платона з тією лише метою, щоб подати у більш досконалому світлі традиційні підвалини римської держави. У Ціцерона, Саллюстія і Сенеки були проекти вдосконалення соціуму, що виявлялися у аналізі “занепаду моралі” сучасної їм дійсності. Вони воліли шукати свої ідеали в минулому. Однак це ніяк не свідчить про відсутність соціального прогнозування в давньоримській культурі.

Найбільшим досягненням філософської думки римського періоду, поряд з поширенням ідеї про єдність усього людства, став прорив крізь кільце циклічних теорій до лінійної концепції всесвітньої історії, що став можливим на основі синтезу не тільки грецьких і римських традицій, а й відповідних компонентів інших культур. Тобто римська епоха, яка дала найбільш серйозні об’єктивні передумови для поширення ідеї про єдність усього людства та всесвітній масштабі його історії значною мірою підготувала виникнення християнських утопій Середньовіччя.

Головне завдання релігії полягає у вдосконаленні природи людини, а для утопії – у вдосконаленні соціального устрою. Через вдосконалення природи людини ми отримуємо ідеальне суспільство, в іншому випадку – досконале суспільство сприятиме “виробництву” ідеальних людей. Без сумніву, найважливішим твором Середньовіччя, є трактат Августина Блаженного “Про град божий”. Вчення Августина про два града стає першим широкомасштабним тлумаченням історії з точки зору задуму Божого про людину. Природне народження робить людину членом земного Граду і подальший рух шляхом культури не може вивести за його межі. “Громадяни, які належать до обох градусів, у мирському житті “перемішані”; грань, що відокремлює одних від інших, залишається для людини незримою, і тільки Богу вона видна. Очевидно, що в цих випадках “Град Божий” і “Град земний” не збігаються ні з земним державою, ні з видимою Церквою – у кожному випадку можна виявити громадян обох градусів. Вони по суті дві містичні спільноти, що складаються з людей, що переслідують принципово різні цілі” [6, с. 72]. Тобто автор у даному випадку говорить про суспільний ідеал на основі соціального проекту.

Головний принцип розуміння соціального ідеалу в середньовічній суспільній свідомості – це установка на визнання влади абсолютного ідеалу – Бога. Досліджуючи соціальне проектування в середньовічній культурі, вважаємо за доцільне звернути увагу на виникнення нової форми суспільного життя – монастирів, які стали осередками культури епохи Середньовіччя. Самі ж монастирі – це своєрідна “проекція” Царства Божого на землю як спроби втілення соціального проекту християнства, адже певні ознаки соціального проекту видаються цілком очевидними. Дійсно, ідея самовдосконалення “рабів Божих” в умовах упорядкованого соціального устрою, за умови прагнення до абсолюту – Бога, містила багато спільного з майбутніми спробами побудувати утопічні спільноти, що практикували, наприклад, Ш. Фур’є та Р. Оуен. (Варто зазначити, що ідеї

ранніх християн були надалі використані в соціальній моделі комуністичного устрою: засудження приватної власності, ідея спільного майна, заперечення багатства, прославлення аскетизму).

Роздуми античних і середньовічних мислителів про принципи досконалої держави надихнули творчість Т. Мора, ідеальний світ у якого – це реальна держава, побудована відповідно до ідеалу. При цьому метафізичний дуалізм Платона замінюється дуалізмом ціннісним. У такій заміні вже починає простежуватися тенденція утопічної думки щодо перетворення ідеалу на емпіричний факт. Характерними для культури Відродження і Просвітництва є виникнення нового виду утопій – буржуазних і соціалістичних (Т. Мор, Т. Кампанелла, Д. Гаррінгтон та ін.) У цей час виявляється зв’язок між соціальним і науково-технічним прогресом.

Формування нової історичної епохи супроводжувалося змінами в усіх сферах буття соціуму, його культури. Виник особливий тип загальносвітової культури, що породив теорію євроцентризму. У свідомості людей та суспільства затверджується сподівання на можливість не тільки якісного поліпшення життя за допомогою наукових знань, але й порятунку через науку – сцієнтизм. Наука стає інструментом планування. Вона замінила церкву як вищий авторитет, що легітимізує політичний лад і соціальний порядок. Осмислення можливостей розвитку та перспектив суспільства притаманне ідеям щодо суспільного розвитку у філософії Нового часу (Т. Гоббс, Дж. Локк, Р. Декарт, Д. Віко). Ними простежувалась еволюція суспільства від “природного стану” до громадянського суспільства. Вони вважали, що суспільство потребує удосконалення, якого можливо досягнути за допомогою науки і пізнання суспільних законів розвитку.

Розгортання ідей раціоналізму стало центральною темою філософії доби Просвітництва. Концепції прогресивного суспільного розвитку активно розроблялися Вольтером, Ж.-Ж. Руссо, А. Сен-Симоном, Б. Сен-П’єром, А. Р. Ж. Тюрго, І. Г. Гердером, а також економістами А. Смітом, А. Фергюсоном, які виділили економічний фактор і економічний устрій суспільства в якості детермінанти соціального розвитку.

Представники класичної німецької філософії І. Кант, І. Фіхте, Ф. Шеллінг, Г. Гегель обґрунтували ідею пізнавальної активності суб’єкта, загальності розвитку через становлення і вирішення суперечностей, загальної природи духу, свідомості. Г. Гегелю вдалося створити грандіозну філософську систему розвитку всієї духовної культури людства, розглянувши окремі її етапи як процес становлення абсолютного духу. І абсолютний дух, як абсолютна ідея став новим ідеалом, замінивши Бога як першопричину буття. Отже, у Г. Гегеля більшою мірою говориться про соціальний проект як втілення провіденціального плану.

Соціальному прогнозуванню приділялася значна увага класиками марксизму. Здатність людини до активного перетворення природи у власних інтересах названа К. Марксом “практикою”, або ж людською діяльністю. Протистояння детермінізму природи та надання природному “цілому” людських, соціальних рис – предметнення – фактично є точкою відліку у визначенні соціального проектування як практики буття. На думку К. Маркса, утвердження суспільної власності на засоби

виробництва забезпечить безмежний розвиток виробництва, встановить соціальну справедливість і загальний достаток: “Відмінною рисою комунізму є не скасування власності взагалі, а скасування буржуазної власності” [8, с. 21]. Держава робітничого класу, виконавши свої функції, перетвориться на асоціацію самоврядних громад – устрій, який можна буде назвати комунізмом: “На місце старого буржуазного суспільства з його класами і класовими протилежностями приходять асоціація, в якій свободний розвиток кожного є умовою вільного розвитку всіх” [8, с. 43]. Ці ідеї в подальшому стали засадами реалізації найбільшого в історії ХХ ст. соціального проекту – створення соціалістичної системи у світовому масштабі.

У ХХ ст. ідея суспільного розвитку вкорінюється в науковому, філософському, соціальному знанні, що стало переломним моментом у розробці соціальних проектів. Ідеї К. Маркса знайшли розвиток в працях неомарксистів А. Грамші, Г. Маркузе, Ю. Хабермаса та ін. Так висловлені ними ідеї стали засадами творення ідеалів майбутнього епохи індустріалізму, для якої характерним є посилення сподівань на роль науки і техніки, зміцнення віри в силу людського розуму, в “прийдешній земний рай”.

Реальній дійсності, обтяженій несправедливістю, насильством та іншими формами зла, протиставляється бажаний образ ідеального стану світу. Так, багато утопістів першої половини ХІХ ст., опираючись на теорію прогресу, заповідану філософами Просвітництва, вважали свої проекти і моделі справедливого суспільства абсолютно реальними, здійсненими і науковими. Значення цієї історичної події для зміни людського ставлення до світу було відзначено К. Ясперсом: “Тепер було створено передумови, завдяки яким стала дійсністю думка, що за допомогою людського розуму можна не сприймати існування людини таким, як воно склалося, а планомірно змінювати його, перетворюючи на таке, яким воно дійсно повинно бути” [9, с. 291].

Отже, якщо говорити про розуміння соціального проекту в культурі Античності та Середньовіччя то для нього більш підходить визначення Н. Алексєєва як “діяльність, під якою розуміється в гранично стислій характеристиці продумування того, що повинно бути” [11, с. 89]. Для культури Нового часу більш характерне є визначення В. Курбатова, який розглядає його як сконструйоване ініціатором проекту нововведення, метою якого є створення, модернізація або підтримання в зміненому середовищі матеріальної чи духовної цінності, яке має просторово–часові та ресурсні межі і вплив якого на людей вважається позитивним за своїм соціальним значенням [11, с. 9]. Що до сучасності, то соціальним проектом можна називати творчо–конструктивну діяльність, що спрямована на забезпечення досягнення потрібної моделі соціуму і яка має просторові, ресурсні, історичні обмеження у визначеному історичному горизонті прогнозування. А під соціальним прогнозом ми розуміємо імовірнісне судження про майбутні стани соціальної спільноти, що ґрунтується на підставі виявлених закономірностей і тенденцій.

Як показав проведений культур–філософський аналіз творів провідних філософів минулого, у філософській думці мислителів переважала ідея формування суспільного ідеалу, як соціального проекту, недосяжного у

реальному житті, хоча тут і були висловлені плідні думки, щодо суттєвих рис майбутнього суспільного ладу. Очевидно, що в культурі Античності та Середньовіччя не було реальних можливостей для здійснення соціальних прогнозів, тому соціальне пізнання існувало переважно у формі соціальних проектів як утопій.

А вже у Новий час соціальне проектування починає співіснувати із соціальним прогнозуванням, зокрема у творчості таких мислителів як К. Маркс та Ф. Енгельс.

Найповнішою мірою поєднання соціального прогнозування і соціального проектування виявлено нами у марксистській соціальній теорії, оскільки К. Маркс здійснив філософський, економічний і політично–економічний аналіз не лише сучасного йому суспільства, але й минулих етапів у його розвитку. Він виявив закономірності і тенденції розвитку суспільства, що дозволило йому здійснити соціальне прогнозування поступу західної цивілізації через перехід від однієї до іншої суспільно–економічної формації. На підставі соціального прогнозування в марксистській соціальній теорії був виявлений суспільний ідеал – побудова комунізму – і розроблено конкретні соціальні проекти на шляху до втілення цього суспільного ідеалу.

Отже, якщо говорити про розуміння соціального прогнозу – це творча діяльність, зорієнтована на виявлення та осмислення перспектив розвитку конкретних соціальних процесів, пов’язаних із життєдіяльністю суспільства на підставі виявлених закономірностей та тенденцій.

Соціальний проект (у сучасному розумінні) – це сконструйоване ініціатором нововведення, метою якого є створення, модернізація або підтримання в зміненому середовищі матеріальної чи духовної цінності, яке має просторово–часові та ресурсні межі і вплив якого на людей вважається позитивним за своїм соціальним значенням [10, с. 9].

Отже, ми бачимо, що і прогноз, і проект виступають засобами організації культурних об’єктів і процесів відповідно до потреб, запитів та інтересів суспільства. Тобто, вони орієнтовані на майбутнє людства, або окремі сфери суспільного життя. Якщо ж говорити про відмінності соціального проекту та прогнозу то вони виявляються в тому, що проект без реально виявлених тенденцій, які лежать основі прогнозу може бути лише утопічним.

Список використаних джерел

1. Каган М. С. И вновь о сущности человека / М. С. Каган // Отчуждение человека в перспективе глобализации мира. – СПб., 2001. – № 1. – С. 48–67.
2. Марков А. П. Основы социокультурного проектирования : учебное пособие [для студ. гуманитарных вузов] / А. П. Марков, Г. М. Бирженюк. – СПб : Санкт–Петербургский гуманитарный университет профсоюзов, 1997. – 268 с.
3. Новая философская энциклопедия: в 4 т. / В. С. Стёпин [ред. сов. В. С. Стёпин и др.] // Институт философии РАН. – М. : Мысль, 2001. – Т. 3. – 695 с.
4. Платон. Государство / Государство. Законы. Политика // [Предисл. Е. И. Темнова]. – М. : Мысль, 1998. – С. 63–382.
5. Аристотель. Сочинения : в 4 т. – М. : Мысль, 1983. – Т. 4.
6. Polak F. L. The image of the future / V. 1. // Leiden – New York, 1961. – P. 419.
7. Августин Блаженный. О граде Божиим. – Мн. : Харвест, М. : АСТ, 2000. – 1296 с.
8. К. Маркс и Ф. Энгельс. Манифест Коммунистической партии // К. Маркс, Ф. Энгельс. Избранные произведения. – 1948. – Т. I. – С. 103.
9. Ясперс К. Смысл и назначение истории. – М. : Республика,

1994. – 527 с.

10. Курбатов В. И. Социальное проектирование : учеб. пособие [для студ. вузов] / В. И. Курбатов, О. В. Курбатова. – Рост.–н–Д. : Феникс, 2001. – 416 с.

11. Алексеев Н. Г. Проектирование и рефлексивное мышление / Н. Г. Алексеев // Развитие личности. – 2002. – № 2. – С. 85–102.

References

1. Kagan M. S. I vnov' o sushnosti cheloveka / M. S. Kagan // Otchuzhdenie cheloveka v perspektive globalizacii mira. – SPb. – 2001. – № 1. – S.48–67.

2. Markov A. P. Osnovy sociokul'turnogo proektirovaniya: uchebnoe posobie [dlja stud. gumanitarnyh vuzov] / A.P. Markov, G. M. Birzhenjuk. – SPb : Sankt–Peterburgskij gumanitarnij universitet profsojuzov, 1997. – 268 s.

3. Novaja filosofskaja jenciklopedija: u 4 t. / V.S. Stjopin [red. sov. V.S. Stjopin i dr.] // Institut filosofii RAN. – M. : Mysl', 2001. – T. 3. – 695 s.

4. Platon. Gosudarstvo / Gosudarstvo. Zakony. Politika // [Predisl. E. I. Temnova]. – M. : Mysl', 1998. – S. 63–382.

5. Aristotel'. Sochinenija : V 4 t. – M. : Mysl', 1983. – T. 4.

6. Polak F. L. The image of the future / V.1. // Leiden – New York, 1961. – R. 419.

7. Avgustin Blazhenyj. O grade Bozhiem. – Mn. : Harvest, M. : ACT, 2000. – 1296 s.

8. K. Marks i F. Jengel's. Manifest Kommunisticheskoy partii // K. Marks, F. Jengel's. Izbrannye proizvedenija. – 1948. – T. I. – S. 103.

9. Jaspers K. Smysl i naznachenie istorii. – M. : Respublika, 1994. – 527 с.

10. Kurbatov V. I. Social'noe proektirovanie: ucheb. posobie [dlja stud. vuzov] / V. I. Kurbatov, O. V. Kurbatova. – Rost.–n–D. : Feniks, 2001. – 416 s.

11. Alekseev N. G. Proektirovanie i reflektivnoe myshlenie / N. G. Alekseev // Razvitie lichnosti. – 2002. – № 2. – S. 85–102.

Клешня А. Н., аспирантка кафедри філософії, Гуманитарний інститут Національного авіаційного університету (Україна, Київ), svanna@ukr.net

Соотношение социального проекта и социального прогноза: философский анализ

Осуществляется культурно–философский анализ проектирования и прогнозирования будущего в культурно–историческом контексте, а также сопоставляются особенности социального прогноза и социального проекта.

Ключевые слова: культура, социальный проект, социальный прогноз, идеал, утопия, будущее.

Kleshnya H. N., graduate student in the Department of Philosophy Humanities Institute National Aviation University (Ukraine, Kyiv), svanna@ukr.net

Correlation social projects and social forecasts: a philosophical analysis

The article is cultural and philosophical analysis of the modeling the Future and predict the future in cultural and historical context, and compares features of social forecasting and social projects.

Keywords: culture, social project, social forecasting, ideal, utopian, future.

* * *

УДК 378

Колотило М. О.

викладач кафедри філософії, Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут" (Україна, Київ), fortitudea@yandex.ua

СУЧАСНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

У СОЦІАЛЬНО–ФІЛОСОФСЬКОМУ ВИМІРІ:

ТЕНДЕНЦІЇ СТАНОВЛЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Сучасний глобальний світ, що перебуває в ситуації системної кризи, викликає до життя трансформацію великої кількості соціальних інституцій. В контексті інформаційного суспільства XXI століття особливої суспільної значущості набувають процеси реорганізації системи освіти в цілому, і університетської зокрема. Досліджено провідні тенденції становлення сучасного університету, серед яких масовізація, мультикультуралізм та інтернаціоналізація, соціальна відповідальність університетів та інші. Окреслено перспективи

ви його подальшого розвитку як інтегратора викликів сучасності та соціально–освітньої інституції по вирішенню проблем суспільно–економічного та соціально–культурного розвитку людства. Головний акцент у осмисленні майбутніх засад його функціонування та суспільного призначення зроблено на дослідженні трьох сегментів у змісті університетської освіти: навчання, наукової роботи та виховання.

Ключові слова: сучасний університет, глобалізація, масовізація, мультикультуралізм, соціальна відповідальність, технократизм, гуманізм.

Сучасне інформаційне суспільство з властивими для нього глобалізацією та мультикультурністю висуває перед академічною спільнотою та громадянами цілий ряд суспільно значущих проблем, пов'язаних з трансформацією та подальшою адаптацією великої кількості існуючих соціальних інституцій до нових соціокультурних умов реальності. Одне з провідних місць серед всіх сфер суспільного життя займає університетська освіта, що в контексті динамічних змін глобального світу вимушена якісним чином змінювати свої організаційні та навчально–виховні засади. Саме тому, на сьогодні першочерговим питанням в змісті університетської діяльності є переосмислення постійної суперечності між уставленими завданнями університету і тими практичними потребами, шлях до задоволення яких суспільство очікує отримати від університету. Все це актуалізує ґрунтовний розгляд тенденцій становлення сучасного університету та перспектив його майбутнього розвитку.

Підтвердженням значущості розгляду цих питань виступають вже існуючі доробки значної та знаної плеяди фахівців в різних сферах гуманітаристики. Серед зарубіжних дослідників слід відзначити наступних авторів: у питанні реформування сучасного університету в контексті глобалізаційних змін – Г.–Г. Гадамера, З. Баумана, П. Скота, С. Хатнінгтона, Ф. Альтбаха, О. Джурицького та ін.; у розробці питання співвідношення впливу ринкових сил та держави на розвиток університетської освіти – Р. Барнетта, Б. Рідінґса, М. Квека та ін.; у дослідженні взаємозв'язку та взаємовпливу освіти та культури – П. Бурдє, Ф. Фукуяму, М. Гусаковського та ін.; у проблемі масовізації університетської освіти – О. Альборноса, Дж. О'Брайена; у проблематиці впровадження соціальної відповідальності до моделей сучасної університетської освіти – О. Полішкєвич, О. Перфильєвої, М. Ніязової, О. Смірнова, М. Макарової та інших. Питаннями тенденцій становлення та перспектив розвитку університетів на теренах України займаються В. Кремень, М. Згуровський, В. Андрущенко, М. Поляков та В. Савчук, Н. Дем'яненко, М. Зубрицька, В. Бакіров та інші. В рамках даного дослідження авторка, спираючись на наукові розробки провідних фахівців освітньої галузі, здійснила спробу філософського осмислення провідних векторів становлення університетів та перспектив їх подальшого існування в сучасному глобалізованому соціумі.

Метою написання даної статі є дослідження тенденцій становлення сучасного університету та окреслення перспектив його розвитку в контексті інформаційного суспільства XXI століття. Основними завданнями даного дослідження є: визначення змісту тенденцій розвитку сучасного університету в реаліях світової системної кризи; виявлення сегментів освітньої діяльності університету, які впливають на перспективи розвитку університету; дослідження можливих шляхів подальшого розвитку освітньої інституції в майбутній перспективі.